

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Рисунку	Рік навчання	1
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Семестри	2

Рисунок

2 семестр (весна 2025)

27 січня — 10 травня

Викладач	Доцент Олександр Сердюк
Е-mail	sikejros@i.ua
Заняття	Дистанційно за розкладом Г-24(1)
Консультації	
Адреса	ауд. 32, поверх 2, корпус 1, вул. Мистецтв 8
Телефон	0684024223

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Комунікація з викладачем у відбуваються згідно розкладу у визначені дні та години. Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є листування електронною поштою, або месенджери, або за дзвінком на телефон. При необхідності додаткової консультації, ескізи робіт студентів можуть бути надіслані на пошту викладача чи у месенджери. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, у коридорах академії не припустимі. Умови листування: 1) у листі обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (Рисунок) та ім'я автора — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище, назва дисципліни, тема завдання*.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Рисунок» є певний обсяг знань з креслення, перспективи, пластичної анатомії. Студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу нормативної дисципліни та підготовки у практичній роботі.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Показ робіт із методичного фонду. Ознайомлення студентів з електронними версіями матеріалу з класичного та сучасного світового рисунка та застосування додаткової літератури з дисципліни.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Виконання завдань потребує наступні матеріали: мольберт, папір для рисунку (розмір згідно завдання та композиції), олівці, ластик і т.п.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Вузловими моментами у навчанні студента є розвиток наступних знань та навиків:

- 1) Вивчення і вдосконалення навичок у рисуванні з натури і копіюванні зразків з рисунку. Розуміння побудови форми у просторі, розуміння конструктивних особливостей рисування деталей голови і голови людини в цілому. Вдосконалення побудови тональних співвідношень, виявлення головного і другорядного.
- 2) Вміння передавати портретне сходство з моделлю (навчитися бачити співвідношення, пропорції і пластику моделі). Вміння вільно керувати тоном (передавати простір, об'єм,

моделювати, відтворювати анатомічні особливості голови людини). Вивчити базові закони композиції портрету в форматі
Вміння виконувати начерки, замальовки, для вдосконалення навичок, і творчих пошуків

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 5.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 11.Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності(СК)

- СК 1.Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметнопросторового та візуального середовища.
- СК 3.Здатність формулювати цілі особистісного і професійного розвитку та умови їх досягнення, враховуючи тенденції розвитку галузі професійної діяльності, етапів професійного зростання та індивідуально-особистісних особливостей.
- СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.
- СК 5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.
- СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.
- СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.
- СК 13.Здатність викладати фахові дисципліни у дитячих спеціалізованих художніх та мистецьких закладах освіти.

Програмні результати навчання

- ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.
- ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
- ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.
- ПРН 8.Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом, що ухвалений методичною радою ХДАДМ, вона вивчається студентами протягом 3 років, 6-х семестрів. (2 семестр має: 5 кредитів ECTS,150 навчальних годин, у тому числі 75– аудиторних занять та 75 поза аудиторних, самостійних).

Курс має 2 змістовних модулі, 4завдання.

2 семестр містить: 2 модулі, 4 завдання за темою: Жива голова людини

1 МОДУЛЬ містить 2 практичних завдання:

- 1) Перевірочне завдання – рисунок класичної гіпсової голови
- 2) Рисунок живої голови людини у 3 ракурсах

2 МОДУЛЬ містить 2 практичних завдання :

- 3) Рисунок живої голови людини
- 4) Екзаменаційне завдання: Рисунок живої голови людини з плечовим поясом.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Метод повідомлення нових знань — практична робота в процесі виконання серії завдань. Основна форма вивчення курсу — практичні завдання.

Основна форма вивчення курсу — комбінація практичної академічної і творчої роботи при виконанні аудиторних та поза аудиторних завдань в контексті учбового курсу.

Мета запропонованих завдань — вправи побудовані за принципом послідовного ускладнення учбових задач, пов'язаних між собою смисловим навантаженням.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних переглядів етапів процесу роботи виконаних завдань.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі екзаменаційних переглядів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	А	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі найновіших досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими освітніми потребами (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, викладач має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з адміністрацією та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять викладач інформує студентів через старосту групи.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студенти повинні обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має право на дозвіл вийти з аудиторії. Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтвержені необхідними документами або попередженням викладача). Не вітаються запізнення на заняття. У разі пропуску занять, студент має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідними нотатками, а також практичною роботою. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими студентами не передбачені. Відсутність практичних завдань на поточних переглядах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки (мінус 3 бали за кожний пропуск).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю визначено плагіат – тобто суттєве запозичення або копіювання в практичній роботі чужих матеріалів, студент не отримає бали за тему. Він зобов'язаний її переробити, в цьому випадку нараховується

лише 50% від максимальної кількості балів за цю частину. Якщо факт академічної недоброчесності зафіксований на екзаменаційному перегляді — студент максимально отримує тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю. **Корисні посилання:** <https://zakonodavstvo.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyiny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ

№ тижня	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	1	практичні	рисунок класичної гіпсової голови. Побудова пропорцій у форматі. Аналіз форми та обґрунтованість	5	Поточний перегляд	
2	1	практичні	рисунок класичної гіпсової голови Початок роботи над формою за допомогою тону. Пошук тонального рішення.	5	Поточний перегляд	
3	1	практичні	рисунок класичної гіпсової голови. Тональне врівноваження, робота над деталями.	5	Поточний перегляд	
4	1	практичні	рисунок класичної гіпсової голови Завершення роботи, тональне врівноваження та організація, узагальнення та деталізація усього графічного листа, завершення роботи.	5	Поточний перегляд	
5	2	практичні	Рисунок живої голови людини у 3 ракурсах Композиційне розташування. Побудова пропорцій у форматі. Аналіз форми та обґрунтованість	5	Поточний перегляд	
6	2	практичні	Рисунок живої голови людини у 3 ракурсах Початок роботи над формою за допомогою тону. Пошук тонального рішення.	5	Поточний перегляд	
7	2	практичні	Рисунок живої голови людини у 3 ракурсах Тональне врівноваження, робота над деталями.	5	Поточний перегляд	
8	2	практичні	Рисунок живої голови людини у 3 ракурсах Завершення роботи, тональне	5	Модульний контроль	

			врівноваження та організація, узагальнення та деталізація усього графічного листа, завершення роботи.			
9	3	практичні	Рисунок живої голови людини. Затвердження рішення формату.	5	Поточний перегляд	
10	3	практичні	Рисунок живої голови людини. Побудова пропорцій у форматі. Аналіз форми та обґрунтованість.	5	Поточний перегляд	
11	3	практичні	Рисунок живої голови людини. Початок роботи над формою за допомогою тону. Пошук тонального рішення.	5	Поточний перегляд	
12	4	практичні	Екзаменаційне завдання: Рисунок живої голови людини з плечовим поясом. Пошуки композиції та розташування у форматі. Побудова великої форми з урахуванням пропорцій.	5	Поточний перегляд	
13	4	практичні	Екзаменаційне завдання: Рисунок живої голови людини з плечовим поясом. Тональне врівноваження, робота над деталями.	5	Поточний перегляд	
14	4	практичні	Екзаменаційне завдання: Рисунок живої голови людини з плечовим поясом. Продовження роботи, тональне врівноваження та організація, узагальнення та деталізація усього графічного листа, завершення роботи.	5	Поточний перегляд	
15	4	практичні	Екзаменаційне завдання: Рисунок живої голови людини з плечовим поясом. Завершення роботи, тональне врівноваження та організація, узагальнення та деталізація усього графічного листа, завершення роботи.	5	Модульний контроль	
			Разом за семестр	75	Екзаменаційний перегляд	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Відмінно (90-100 балів, А): Рисунок виконано бездоганно як в цілому, так і з точки зору графічного виконання окремих його елементів та деталей:

- точне, безпомилкове розташування усього зображення та його елементів в аркуші паперу;
- визначено та передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів автора;
- вірне зображення пропорційних співвідношень одного об'єкту до іншого, окремих деталей до цілого;
- точна передача конструкції об'єкту зображення, переконлива передача форми об'єктів засобами лінійної та повітряної перспективи, використанням законів світлотіні, тону і тональних співвідношень;

- висока технічна майстерність, професіоналізм.

Це найвищий рівень виконання навчального (академічного) завдання: при виконанні усіх перелічених вимог рисунок виглядає дуже майстерним, естетичним, відчувається певна натхненність при виконанні завдання.

Добре (82–89 балів, В; 75–81 балів, С). Рисунок виконано добре як з точки зору загального естетичного сприйняття, так і з точки зору графічного виконання:

- добре розташування на аркуші паперу;
- непогано передано рух зображеного об'єкту та його розташування відносно інших предметів;
- добре передано пропорційне співвідношення одного об'єкту до одного, окремих деталей до цілого;
- проаналізовано конструкцію об'єкту засобами лінійної та повітряної перспективи;
- непогане використання графічного матеріалу, висока технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.

Добре виконаний рисунок, але є недосконале виконання елементів.

Задовільно (64-74 балів D; 60-63, E). Рисунок виконано достатньо непогано з точки зору графічного виконання окремих його елементів і деталей:

- непогане використання графічного матеріалу, технічна майстерність, помітні добрі навички у передачі зображення.
- непогане розташування усього зображення в аркуші паперу;
- невиразно визначено і передано рух зображеного об'єкту;
- не зовсім точно зображення пропорційних співвідношень;
- присутні помилки у передачі форми об'єктів;
- недосконале використання графічного матеріалу;

Задовільно виконаний рисунок, але помітно недосконале виконання одного або декількох елементів, порушення послідовності виконання рисунка

Незадовільно (35-59 балів, FXF). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
- погано передано рух зображеного об'єкту;
- є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
- недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
- слабка технічна майстерність;

Задовільно виконаний рисунок, але помітно недосконале виконання одного або декількох елементів, порушення послідовності виконання рисунка.

Незадовільно (1–34 балів, F). Рисунок виконано незадовільно з точки зору графічного виконання:

- суттєві недоліки у розташуванні усього зображення в аркуші паперу;
- погано передано рух зображеного об'єкту;
- є суттєві помилки у зображенні пропорційних співвідношень;
- недосконала передача конструкції об'єкту зображення;
- слабка технічна майстерність;
- Незадовільно виконаний рисунок, є суттєві порушення послідовності виконання рисунка.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента, та творчий підхід під час практичних занять (1-3), виставкова участь у фестивалях та конкурсах (5–8), а також участь у житті групи (1–3). Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Andrews, Barbara Henriksen. "Art and Ideas: Reaching Nontraditional Art Students." *Art Education* 54, no. 5 (September 2001): 33. <http://dx.doi.org/10.2307/3193933>.
2. Adams, Laurie Schneider. *The Methodologies of Art. An Introduction*. New York: HarperCollins, 1996.
3. Andrus, Lynda E. *Art projects for educators and students*. 8th ed. [Belmont, Calif.]: Thomson Wadsworth, 2007.
4. Bammes G. *Der nackte Mensch. Hand- und Lehrbuch der Anatomie für Künstler. Mit rund 170 Zeichnungen des Verfassers, zahlreichen Beispielen von Meisterwerken der bildenden Kunst, 144 Modellaufnahmen*. VEB Verlag der Kunst Dresden, 1973
5. Berikbaev, AlisherAlikulovich. "Development of Competence Skills of Art Education Students." *International Journal of Psychosocial Rehabilitation* 24, no. 4 (April 30, 2020): 6984–88. <http://dx.doi.org/10.37200/ijpr/v24i4/pr2020514>.
6. Benjamin, Walter. *Work of Art in the Age of Its Technological Reproducibility, and Other Writings on Media* Paperback. Harvard University Press; Illustrated edition, 2008.
7. Clark, Gilbert A., Michael D. Day, and W. Dwaine Greer. "Discipline-Based Art Education: Becoming Students of Art." *Journal of Aesthetic Education* 21, no. 2 (1987): 129. <http://dx.doi.org/10.2307/3332748>.
8. Carr, Jeffrey. "Four types of art teachers for talented art students." *Roeper Review* 13, no. 2 (January 1991): 71–73. <http://dx.doi.org/10.1080/02783199109553313>.
9. Downing, Fripp Alfred. *Human anatomy for art students*. Mineola, N.Y: Dover Publications, 2006.
10. Goldfinger E. *Human Anatomy for Artists: The Elements of Form*. Oxford University Press, 1991.
11. Goldman, Paul. *Looking at Prints, Drawings and Watercolours: A Guide to Technical Terms*. 2nd ed. London: British Museum Press in association with the J. Paul Getty Museum, 2006.
12. Gwent College of Higher Education. Faculty of Art and Design. [Publication produced by Fine Art Students]. Newport (Gwent): Gwent College of Higher Education, 1986.
13. Frank, Whitford, and Engelhardt Julia, eds. *The Bauhaus: Masters & students by themselves*. Woodstock, N.Y: Overlook Press, 1993.
14. Fredericksen, Andrea, and Nick Grindle. *Creating Curators: Using Digital Platforms to Help Students Learn in Art Collections*. Art:Design:Media Subject Centre, 2009. Web: <http://www.adm.heacademy.ac.uk/resources/case-studies/creating-curators-using-digital-platforms-to-help-students-learn-in-art-collections/index.html>.
15. Knight-Mudie, Karen, and n/a. "Attitudes towards art competitions of senior secondary art students and teachers." University of Canberra. Education, 1988. <http://erl.canberra.edu.au/public/adt-AUC20060811.154408>.

16. Leonard, Melissa M. "Motivating Students for Success in Art Education." Digital Commons @ East Tennessee State University, 2005. <https://dc.etsu.edu/etd/1048>.
17. Netto, Amelia M. "ESOL Students in the Art Room: An Art Educator's Resource Guide." Digital Archive @ GSU, 2012. http://digitalarchive.gsu.edu/art_design_theses/100.
18. Nelson, Gayle. "Perceptions About Hands-On Art Making by Non-Art Major Online Students." ScholarWorks, 2018. <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/5641>.
19. Nicoladies. *The Natural Way To Draw: A Working Plan for Art Study*. Souvenir Press Ltd, 2008
20. Oxford Brookes University. School of Art, Publishing and Music. *Fine Arts Singlefield: Students' guide*. Oxford: Oxford Brookes University, 1997.
21. Pointon, Marcia R. *History of Art: A Students' Handbook*. 4th ed. London: Routledge, 1997.
22. Thomson, Isabelle. *The Power of Art & Protest*. [New York, NY]: the Calhoun School, 2014.
23. Regev, Dafna. "Art Therapy for Hospitalized Students." *In Art Therapy with Special Education Students*, 125–46. New York: Routledge, 2022. <http://dx.doi.org/10.4324/9781003156918-7>.
24. Saywell, Edward. *A Drawing Glossary*. Fogg Art Museum, 1997, <http://www.artmuseums.harvard.edu/fogg/drawingglossary.html>.
25. Schwartz, Diane C., and Darra Pace. "Students Create Art." *TEACHING Exceptional Children* 40, no. 4 (March 2008): 50–54. <http://dx.doi.org/10.1177/004005990804000406>.
26. Winslow V. *Classic Human Anatomy in Motion: The Artist's Guide to the Dynamics of Figure Drawing*.
27. Pogorelov, Viktor, Khomenko O., Nosan V., Serdyk O., Nogin R., Zherdev V. *Tvorchyrysunok. Navchalno-naochny iposibnyk [The Tutorial for the discipline "Drawing by speciality" for Masters degree of specialization "Creative (contemporary) drawing"]*. Kharkiv: KSADA, 2020
28. Zherdev, Vitaliy, *Metoduchni rekomendatsii do dustsipliny "Academichnyy rysunok" dlia spetsializatsii "Stankovyizhyvopus ta restavratsiavutvorivmystetstva" [Methodological recommendations for the discipline "Academic Drawing" for the specialization "Easel Painting and Restoration of pieces of arts" (Bachelors, Masters)]*. Kharkiv: KSADA, 2009.
29. Zherdev, Vitaliy and Nogin, Roman, *Metoduchni rekomendatsii do dustsipliny "Academichnyy rysunok" dlia spetsializatsii "Monumentalnyy izhyvopus" [Methodological recommendations for the discipline "Academic Drawing" for the specialization "Monumental Painting" (Bachelors, Masters)]*. Kharkiv: KSADA, 2010.
30. Наталуха І., Апальков В., Рибін С., Носань В., Ногін Р. *Пластична анатомія. Підручник. За ред. проф. В. Даниленка. Харків: ХДАДМ, 2008.*

31.Чеботов І. П. Харківська школа рисунку. Харків: Софія-А, 2017.

32.Сенін В. П., Коваль О. В. Школа рисунку олівцем. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015.